

Eventyret og det nationale

– Frederiksborgmuseets billeder af Grønlandsekspeditionerne

Af Martin Brandt Djupdræt

I et tårnværelse på Frederiksborg Slot er der en samling af portrætter, historiemalerier og genstande med relation til danske grønlandsekspeditioner. Samlingen viser nogle af deltagerne i de livsfarlige ture mod nord; den viser tidens fascination af ekspeditionerne og fortæller samtidigt et stykke *politisk* Danmarkshistorie.

Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg har siden grundlæggelsen i 1878 haft som formål at illustrere Danmarkshistorien ved hjælp af portrætter og historiske billeder. I 1993 blev der indrettet en ny afdeling for det 20. århundredes historie, Moderne Samling. Det er her vi finder det særlige Grønlandsrum.¹

Sidste år kom der et nyt billede på plads i tårnværelset. Billedet, Harald Moltkes store historiemaleri, *Danske forskere i Melvillebugten, februar 1904*, der blev malet i 1931 og købt af museet året efter, er et af Moderne Samlings få historiemalerier.² Maleriet er personligt, da Moltke selv var tilstede ved begivenheden. Samtidig er det et politisk billede med en klar holdning til den samtidige

norsk-danske strid om Østgrønlands tilhørsforhold. Billedet passede godt ind i museets hidtidige indsamlingspolitik med hensyn til Grønland. Kunstnerisk er billederne i denne samling ganske forskellige, men som den følgende gennemgang vil vise, udstråler de oftest helteånd og eventyrlyst, samtidig med at de udsendte klare politiske signaler.

Museets første anskaffelser

De første genstande i museets Grønlandssamling har tilknytning til Danmarksekspeditionen, der udforskede og kortlagde Grønlands nordøstkyst i 1906-1908. I 1914 fik museet af *Komiteen for Danmark-Ekspeditionen til Grønlands Nordøst-Kyst* tilbudt en guldmedalje slået af *Det kongelige Geografiske Selskab*, der

Martin Brandt Djupdræt er museumsinspektør ved Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg med særlig tilknytning museets Moderne Samling, der gennemgår 1900-tallets danske historie og portrætkunst. Han er cand. mag. i historie og modtog i 1999 Københavns Universitets guldmedalje i et pris spørgsmål om historiemaleriet i Danmark.

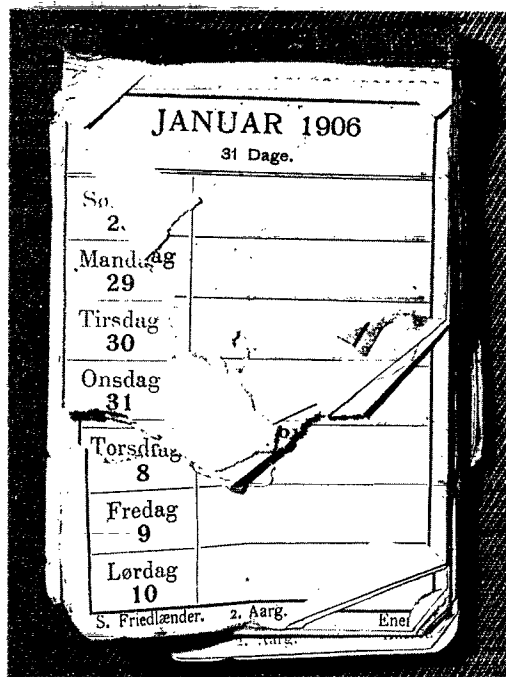

De farefulde ekspeditioner i nord blev også fulgt med interesse uden for Danmarks grænser. Her er guldmedaljen udstedt til Mylius-Erichsen af det italienske *Reale Società Geografica*. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

hædrede ekspeditionens afdøde leder Ludvig Mylius-Erichsen. Komiteen tilbød desuden de guld- og sølvmedaljer det italienske geografiske selskab, *Reale Società Geografica*, havde udstedt til Peter Høeg Hagen, Jørgen Brønlund og Mylius-Erichsen.³ I 1918 henvendte konsul Erik Henius fra Komiteen sig igen til Frederiksborgmuseet og tilbød Jørgen Brønlunds ur og kalender.⁴ Museets første genstande vedrørende Grønland havde dermed tilknytning til de tragiske og dramatiske dødsfald ved Danmarksekspeditionen: Ludvig Mylius-Erichsens, Peter Høeg Hagens og Jørgen Brønlunds endeligt omkring Nioghalvfjerdsfjorden og Lamberts Land i 1907.

Brønlunds lig var blevet fundet den 19. marts 1908 af Tobias Gabrielsen og J.P. Koch ved depotet på Lambert Land. De var sendt afsted på den anden efter-

søgningsekspedition efter trioen, der ikke havde været kontakt med, siden J.P. Kochs gruppe tog afsked med gruppen på Kap Rigsdagen ved 82. breddegrad i maj 1907. På Brønlunds lig fandt Koch og Gabrielsen dennes dagbog og to kortskitser fra Høeg Hagens hånd. Tilsyneladende flyttede de ikke liget og gennemsøgte heller ikke Brønlunds stivfrosne klæder.⁵ Det gjorde Ejnar Mikkelsen og Ivar P. Iversen til gengæld, da de i oktober 1909 nåede Lambert Land med Alabamaekspeditionen, som var sendt afsted for netop at løse gåden om dødsfaldene. Ved Brønlunds lig fandt man hans skitsebog, kalender og ur.⁶ Alabamaekspeditionen er i sig selv et udtryk for interessen i Danmark for

Brønlunds kalender der blev fundet på ham. Siden har den været genstand for undersøgelser om hans død. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

grønlandsekspeditionerne og for helte-
dyrkelsen af deltagerne. Det må tilstede-
værelsen af medaljerne, Brønlunds ur
og kalender på Det Nationalhistoriske
Museum også siges af være.

Indtil 1918 havde museet fortrinsvis
anskaffet portrætter af kongelige og
fremtrædende danske kunstnere, viden-
skabsmænd og politikere. Til dette pan-
theon blev der nu tilføjet genstande fra
tre af samtidens helte. Det var ikke de-
res civile erhverv, der gjorde dem til em-
ner for museet, men deltagelsen i den
farefulde færd og deres dramatiske død.

Knud Rasmussen

Den næste genstand museet overvejede
at anskaffe var et portræt af Knud
Rasmussen. I 1919 og 1920 var der for-
handlinger mellem museet og ingeniør
M. Ib Nyboe, formanden for *Komiteen
for Kap York Stationen Thule*, den handels-
station som Knud Rasmussen og Peter
Freuchen havde grundlagt i 1910.
Nyboe tilbød museet et Harald Moltke-
portræt forestillende lektor Christian
Rasmussen, der udover at være Knud
Rasmussens far også var medskaber af
det grønlandske skriftsprog. Museet var
interessert, hvis sønnen også figure-
rede på portrættet. Nyboe indvilligede,
men maleriet blev aldrig til noget. I
1927 tog museets bestyrelse selv initia-
tiv til et portræt af Knud Rasmussen,
som efter dennes eget ønske blev malet
af tidens berømte portrætmaler Her-
man Vedel.⁷ Portrættet, der var færdigt i
december 1928, lever fuldt ud op til fo-
restillingen om en dristig ekspeditions-
farer. Knud Rasmussen er portrætteret i
en canadisk pels af rensdyrskind, han

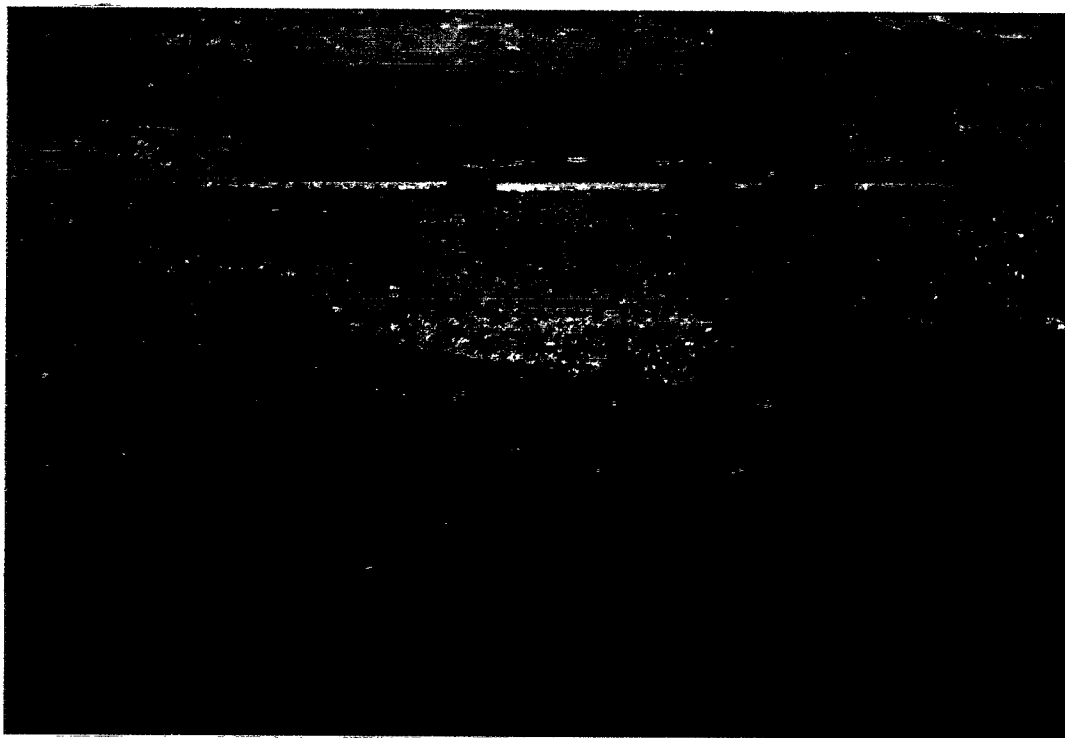

Knud Rasmussen portrætteret i en pels af rensdyr-
skind. Pelsens materiale og canadiske snit viser, at den
må stamme fra hans dengang seneste ekspedition, den
berømte 5. Thuleekspedition 1921-23. Portrættet er
malet i 1928 af Herman Vedel. Det Nationalhistoriske
Museum på Frederiksborg, Hillerød.

havde erhvervet på den 5. Thule-ekspe-
dition, og med en hundepisk i hånden.
Hans bestemte blik fastholder besku-
eren, som fornemmer, at han står over-
for en eventyrer og en helt.

Et kongeligt besøg

I 1921 erhvervede museet et maleri ved-
rørende den grønlandsrejse kong Chri-
stian X foretog samme år. Kongens be-
søg havde klare politiske overtoner, da
Grønlands tilknytning til Danmark var
ved at blive afklaret. Ved forhandlin-
gerne efter Første verdenskrig lykkedes
det Norge at få international anerken-
delse af suveræniteten over Spitzber-
gen, det nuværende Svalbard. Danmark

En centralt placeret Christian X giver maleriet af den grønlandske natur og befolkning et royalt og dansknationalt skær. Billedet er malet af Laurits Tuxen i 1921, der var med på kongens grønlandsbesøg som reportagemaler. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

kunne ved disse forhandlinger ikke få behandlet Grønland på samme måde.⁸ I stedet henvendte den danske regering sig til stormagterne for at få anerkendt Danmarks overhøjhed over *hele* Grønland. Allerede ved salget af de Vestindiske øer i 1916 var det lykkedes at få U.S.A.s accept. I marts 1920 blev sagen rejst overfor England, Italien, Frankrig og Japan, der alle senere på året gav Danmark deres tilsagn. I januar 1921 henvendte den danske regering sig til Norge og Sverige. Da kongen besøgte Grønland om sommeren, havde Sverige givet en officiel skriftlig anerkendelse af Danmarks suverænitæt over Grønland, men det havde Norge ikke. Den 10. maj

1921 udsendte den danske regering en bekendtgørelse, der fastsatte at hele Grønland var dansk. Det officielle norske svar lod vente på sig, men i juli havde den danske gesandt i Oslo fået en besked fra den norske udenrigsminister A. Ræstad om, at Norge ikke ville give afkald på fangsten og fiskeriet ved Ostgrønland.⁹ Først den 2. november meddelte den norske regering i en officiel note, at de ikke anerkendte, at Danmark havde suveræniteten over hele Grønland.

Det er i lyset heraf, at man skal se den danske konges besøg i Grønland. Besøget var endvidere en fejring af 200 året for Hans Egedes mission, og der-

En alvorligt udseende J.P. Koch tegnet af Achton Friis på Danmarksekspeditionen i december 1907. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

med en markering af en central begivenhed i dansk-grønlandsk historie. Med på turen var den aldrende portrætmaler Laurits Tuxen, der forevige kongens møde med lokalbefolkningen i Juliedalen ved Ilulissat. Samme år anskaffede museet sig billedet. Tuxens tilstedeværelse i Juliedalen og museets køb af billedet viser interessen i at få iscenesat begivenheden. Selvom Tuxen ikke længere var helt ung, var det stadig en anerkendt og berømt maler, der var valgt til at stå for iscenesættelsen. Det var heller ikke et dårligt valg. Tuxens stemningsfulde billede viser den ranke konge, som bliver godt modtaget af grønlandere i festdragter. I baggrunden ses den solbeskinnede fjord med isbjerge og bagerst de sneklædte fjelde på Diskøen. Billedet skulle vise den syddanske befolk-

ning den fascinerende natur og kongens varme modtagelse i nord; det indeholder en klar symbolværdi om Danmarks statslige interesse og rolle i Grønland.

Portrættet af J.P. Koch

I 1928 anskaffede museet sig et billede, der udstrålede ligeså meget heltemod som Vedels portræt af Knud Rasmussen. Da J.P. Koch døde, tilbød hans enke Frederiksborgmuseet en sortkridts-tegning af officeren og kartografen, der havde opfyldt en af Danmarksekspeditionens store mål, at nå op til Pearys varde på Kap Clarence Wycliff og dermed at have kortlagt den sidste væsentlige del af Grønland. Kunstneren var Achton Friis, der havde deltaget i ekspeditionen som tegner, og som efter Mylius-Erichsens død skrev ekspeditionens officielle rejseberetning.¹⁰ Tegningens særlige karakter skyldes blandt andet, at den var blevet lavet i 1907 under opholdet i Nordøstgrønland. Den indgår i en serie portrætter af Danmarksekspeditionens medlemmer, hvor resten tilhører Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg. Koch sidder i anorak med hættten oppe og med hans faste blik rettet ud af billedet, muligvis rettet mod nye opmålinger og rejser.

Moltkes historiemaleri fra 1931

Udover billedet af Christian X ved Juliedalen har museets Grønlandssamling endnu et historiemaleri og også dette kan tolkes som en politisk kommentar. Billedet er Harald Moltkes foromtalt *Danske forskere i Melvillebugten*, hvis motiv er et ophold *Den Danske litterære Grønlands-Ekspedition* gjorde i februar 1904.

Den Danske litterære Grønlands-Ekspedition (1902-1904) bestod af forfatteren Ludvig Mylius-Erichsen, studenten Knud Rasmussen, maleren Harald Moltke og lægen Alfred Bertelsen. Sidstnævnte deltog ikke på rejsens sidste del til Kap York nord for Melvillebugten, men det gjorde til gengæld de tre grønlandere: fangeren Elias, kateketen Jørgen Brønlund og fangeren Gabriel Olsen. Målet for denne nordligste del af rejsen var at besøge stedets eskimostammer, der var hedninge og som de sydligereboende eskimoer anså for farlige og derfor undgik.¹¹ Dette ry viste sig nu ikke at kunne leve op til virkeligheden, tværtimod blev ekspeditionen mødt med stor hjælpsomhed og offervilje, da de endelig fandt frem til hedningene. I april 1903 ankom ekspeditionen til Kap Yorkeskimoerne med en bevidstløs Moltke, der var blevet alvorligt syg på turen over bugten formodentlig af trikinose. Otte måneder tilbragte ekspeditionen nord for Melvillebugten, mens Moltke var rekonvalescent.

Opholdet satte sig dybe spor hos deltagerne. Det var i disse omgivelser, at Mylius-Erichsen udtænkte planen for Danmarksekspeditionen, som blev hans og Jørgen Brønlunds endeligt; det var disse polareskimoers historier, der blev gengivet i Knud Rasmussens første bog om grønlandske myter og sagn, og det var her, at Moltke fik inspiration til mange fremtidige tegninger og malerier.¹² Moltke havde først været alvorlig bange for sit liv og desuden for at miste evnen til at arbejde. Sygdommen hæmmede hans bevægelser resten af livet, men arbejdsdygtig blev han hurtigt. I

maj 1903 lavede han de første portrætter, og i juni var han kommet sig så meget, at han påbegyndte en større portrætserie med i alt 30 polareskimoer. I dag er serien blandt Moltkes mest berømte værker. I artiklen om Harald Moltke i Weilbachs Kunstnerleksikon udnævnes den til hans hovedværk af Charlotte Christensen. Samme har brugt et af seriens billeder som emne i en af de få artikler, der er skrevet om Moltkes kunst i nyere tid.¹³ Serien er i dag også blandt de få Moltkebilleder, som er offentligt tilgængelige.¹⁴

Turen affødte også skitser, som Moltke arbejdede videre på efter hjemkomsten til Danmark. I sin dagbog beskriver Moltke en række drømme, han havde i vinteren 1903/1904. En af dem var et syn, han kaldte *Fremtrængende Civilisation*. Den »drøm saa jeg saa levende, at jeg vaagnede op med et ryk og forskrækkede mine Værtsfolk ved at give mig til at tegne den med stor Volsomhed i min Skitsebog« skriver Moltke i rejsebogen fra ekspeditionen.¹⁵ Hjemvendt til Danmark kunne han ikke frigøre sig fra motivet og blev ved med at arbejde med det helt frem til 1908, hvor han i et maleri fik det udstillet på Charlottenborgs forårsudstilling.¹⁶

Billedet fra Melvillebugten malede Moltke først i 1931. I december samme år blev det udstillet i George Kleis galleri. Dagspressen skrev om udstillingen og om dette billede i særdeleshed. Moltke ville tilsyneladende være sikker på, at Frederiksborgmuseet var klar over dets eksistens og skrev samme måned til museets bestyrelse om billedet.¹⁷

Harald Moltkes *Danske forskere i Melvillebugten* er med sin stemning og tydelige Dannebrog flag et eksempel på et historiemaleri, der kommenterer den samtidspolitiske situation. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

Konflikten om Østgrønland

I 1931 var Grønland et stridspunkt mellem Danmark og Norge. Gennem 1920'erne havde der mellem de to lande været en diskussion om, hvorvidt hele Grønland var under dansk suverænitæt eller ej. Danmark mente, at Norge havde godkendt deres suverænitæt gennem et mundtligt tilsagn fra den norske udenrigsminister i 1919, mens Norge tolkede udtalelsen anderledes.¹⁸ Nordmændene forsøgte at beskytte deres fangst på Østgrønland og sikre, at norske fangere i dette område ikke kom under Danmarks og dermed Den kongelige Grønlandske Handels overhøjhed. I 1931 afgik Lauge Kochs Treårsekspedition til de områder i Østgrønland, som

striden omhandlede, og med sig havde han fra dansk side fået politimyndigheden over områderne. Dette optrappede konflikten og den 28. juni 1931 satte fem norske fangstfolk det norske flag på Grønlands østkyst og erklærede området mellem 71°30' og 75°40' nordlig bredde for norsk. Okkupationen var ikke dikteret af den norske regering, men den 10. juli erklærede regeringen den for gyldig. Dagen efter bragte Danmark sagen for Den internationale Domstol i Haag med påstand om, at den norske okkupation var retsstridigt. Den 5. april 1933 fald afgørelsen i Haag, der afgjorde at hele Grønland var dansk.¹⁹

Stridigheden var ikke kun et juridisk slagsmål mellem de to landes regeringer

og embedsmænd. Avisartikler og en række bøger og hæfter fra perioden vidner om en stor folkelig interesse og opbakning bag de respektive regerings territorialkrav.²⁰

Det var imens denne strid rasede, at Moltkes billede fra Melvillebugten for første gang blev præsenteret for en offentlighed. I baggrunden på det 205 x 295 cm store maleri ses et monumentalt isbjerg, der er holdt i gule og lyse blå-violette farver. På den flade træder de skindklædte personer tydeligt frem. Det gør de dannebrogssflag, der vejer på de to slæder også. De to centrale personer i billedet er Mylius-Erichsen og Knud Rasmussen. Mylius-Erichsen holder et kort som Knud Rasmussen udpeger lokaliteter på. Omkring dem ses en snehytte, hunde og otte andre skindklædte personer.

Billedets motiv og de portrætterede beskriver Moltke i et brev til Frederiksborgmuseet fra november 1932. Først slår han fast, at maleriet forestiller »*Danske Forskere i Melvillebugten rejser sammen med Polareksimøer*« og skriver at »*Tildragelsen skete i Februar 1904..., da vi forberedte vor Hjemrejse fra Kap York til Upernavik.*« I brevet gennemgår han de fleste personer og de sysler de er i gang med. De første, han nævner, er de to centralt placerede personer. »*Knud Rasmussen har været paa Rekognosering og afgiver ved sin Tilbagekomst Beretning til Mylius-Erichsen om sine Iagttagelser, som han udpeger paa et Kort.*«²¹

I det store hele passer billedet og denne beskrivelse af ekspeditionen til hvad vi i øvrigt ved om kronologien, de medvirkende og gøremålene på turen.²² Indenfor en virkelighedstro ramme er

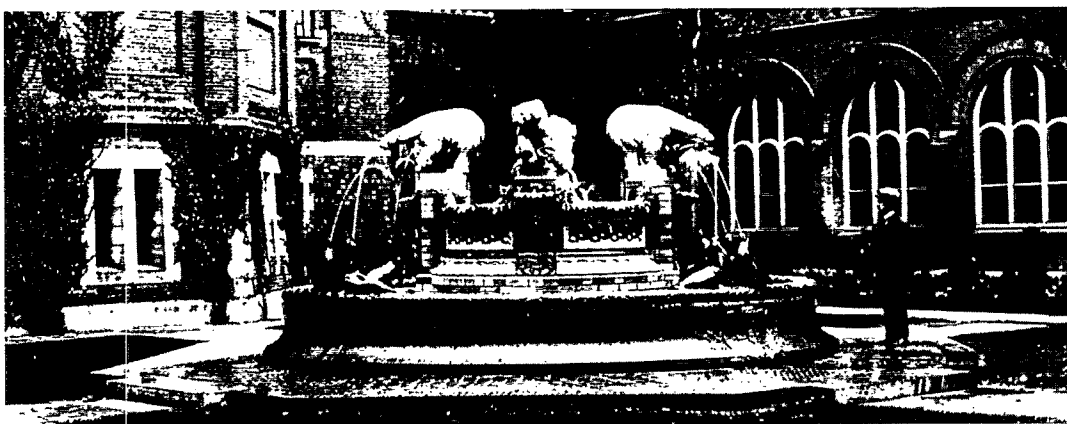
det lykkedes Moltke at skabe et billede med klare udsagn om Danmarks indsats og rolle i Grønland. Billedet viser danskere, der gør geografiske opdagelser og som samtidigt har et godt samarbejde med den lokale befolkning. Det hele sker omgivet af Dannebrog og isbjerge. Ikke kun Danmarks naturvidenskabelige og socialt/humanistiske indsats, men også Grønlands nationale tilhørsforhold bliver fremhævet.

En isbjørn fra Haag

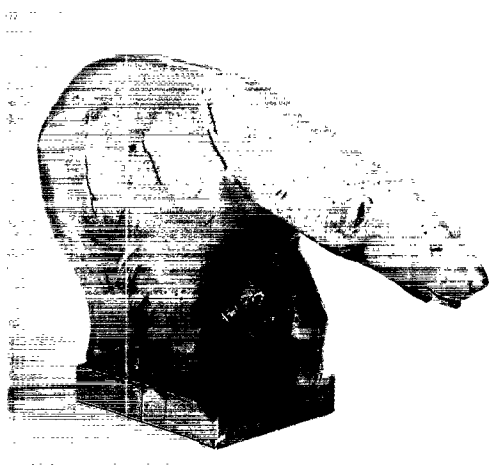
I 1946 fik museet tilbudt en stentøjsfigur med en isbjørn og en sæl tegnet af Arnold Emil Krog og udført af Carl Johan Bonnesen. Figuren er atypisk i forhold til museets andre genstande fra det 20. århundrede, da den ikke henviser til en bestemt person. Den har dog det til fælles med andre genstande i Grønlandsrummet, at den har en tilknytning til Den internationale Domstol i Haag. Figuren blev udformet i 1910 til at være Danmarks bidrag til udsmykningen af Fredspaladset ved domstolen. Udover de fire figurer, der blev placeret ved springsvandskummen ved Fredspaladset, blev der lavet to andre, hvor den ene nu er museets ejendom. Frederiksborgmuseet fik isbjørnen af grosserer Hans Ziirsén, men museets arkiv røber ikke en eventuel bevæggrund for donationen. Det må dog anses for sandsynligt, at begge parter har medregnet figurens proveniens i deres vægtning af dens betydning.²³

Portrætterne

De fleste af grønlandssamlingens andre værker er portrætter. Museet bestilte i

Springvandet ved Den internationale Domstol i Haag, med den danske gave til udsmykningen: Fire figurer af en isbjørn og en sæl. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

1935 hos Jørgen Emil Aaby et portræt af G.F. Holm, i 1956 blev der bestilt en buste af Ejnar Mikkelsen, i 1967 blev der købt et portræt af Knud Rasmussen malet i 1901, i 1982 fulgte et portræt af Lauge Koch malet i 1933 og fire år senere erhvervede museet den buste Sven Bonnevie-Dyssegaard lavede af Peter Freuchen kort før han tog til U.S.A. i 1941.

Valget af disse mænd knytter sig både

til retssagen i Haag og til historier om eventyrlige ekspeditioner. G.F. Holms Konebådsekspedition (1883-85) var den første større videnskabelige ekspedition langs Østgrønland og resulterede også i, at Holm i 1894 grundlagde den danske handelsstation ved Ammassalik. Da Lauge Koch blev portrætteret i 1933, var han en af de centrale personer i Haag-sagen. Han var leder af Treårsekspeditionen, der opererede i det område der var stridens kerne, han havde den danske politimyndighed over området, og i 1932 var han i Haag som medlem af den danske delegation.²⁴

Ejnar Mikkelsen, som museet bestilte en buste af, var også blandt de delegerede i Haag. I 1920'erne havde han oprettet kolonien Scoresbysund i Østgrønland og ledet forskellige fiskeriforsøg i Øst- og Vestgrønland. Begge dele havde betydning ved dommen i Haag. Det er dog tænkelig, at museet ved bestillingen i 1956 også havde set på andre aspekter af Mikkelsens lange Grønlandskarriere. Han var en centralt place-

Gottfried Eickhoffs buste af Ejnar Mikkelsen er en af de genstande i grønlandsrummet, hvor Frederiksborgmuseet var initiativtager til kunstværkets udførelse. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

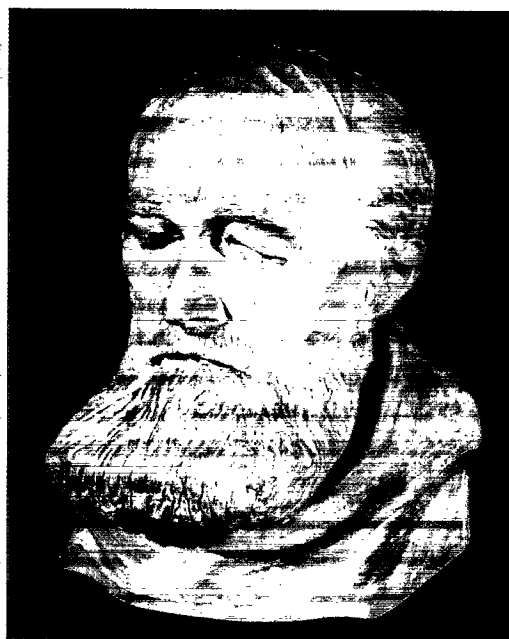
ret embedsmand i Grønland fra 1933 til 1950 og en dreven ekspeditionsfarer. Hans første ekspedition var i 1900; den mest dramatiske var Alabamaekspedition (1909-1912), hvor han og Iversen overlevede to år alene på østkysten da deres skib var skruet ned af isen og de andre ekspeditionsdeltagere var rejst hjem.

Den sidste af de portrætterede, Peter Freuchen, var primært kendt som ekspeditionsdeltager. Hans mange rejser til vands og over is og land, hans grundlæggelse af og mangeårige ophold på handelsstationen Thule og hans bramfrie fortællinger og sprog gjorde ham til en arketype på den frie eventyrer. I forhold til de to andre spillede han ingen

større rolle i Haag-sagen, men han viste sin interesse for spørgsmålet gennem publikationer.²⁵

Eventyret og det nationale

Frederiksborgs samling af grønlandsbilleder viser portrætter af dem, der fik deres ry gennem videnskabeligt arbejde på Grønland og gennem eventyrlige rejser over isen. Nogle af de portrætterede havde en rolle i den norsk-danske strid om Østgrønland, men billederne er også heltebilleder, der leder beskuerens tanker hen på eventyret, hvor store strabadser skal overvindes og nyt land erobres. Samlingens to historiemalerier falder til dels indenfor denne kategori, men er samtidigt tydelige eksempler på malerier med et politisk sigte. De to ma-

Eventyreren Peter Freuchen gengivet i Svend Bonnevie-Dyssegaards buste fra 1941. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

leriers historier hænger nøje sammen med den samtidige politik. Beskueren skal ikke glemme, hvem der havde retten og historien bag sig i spørgsmålet om Grønlands tilhørsforhold. Grønlandssamlingens sidste erhvervelse er ikke mere end et år gammelt. Det er et fotografi fra ca. 1955 af Peter Freuchen og hans tredje kone Dagmar Cohn. Politisk signifikant er billedet ikke, men det viser en vedvarende interesse for grønlandsfarerne. Eventyret fascinerer os stadig.

Litteraturliste:

- Andreassen, Janni: *Nye Slædespor. Dagbogsblade fra den litterære Grønlands-ekspedition 1902-1904*. København 1984.
- Arup, Erik: *Grønland. En historisk Redegørelse*. København 1924.
- Blom, Ida: *Kampen om Eirik Raudes Land*. Oslo 1973.
- Christensen, Charlotte: Fra den vide, hvide verden. Harald Moltke: »Portræt af Osakrark«, 1903, i: Bencard, Ernest Jonas; Anders Kold & Peter S. Meyer (red.): *Kunstværket kræver*. København 1990.
- Christensen, Charlotte: Harald Moltke, i: Hartmann, Sys et. al. (red.): *Weilbach Danske Kunstnerleksikon*. Bind 5. København 1995.
- Kia Flor: *Maleren Johannes Glob*. København 1956.
- Freuchen, Peter: *Grønlandske Problemer*. København 1931.
- Friis, Achton: *Danmark-Ekspeditionen til Grønlands Nordøstkyst 1906-08*. København 1909.
- Haag Dommen af 5. April om Østgrønlands Retsstilling. Udgivet paa Foranledning af Udenrigsministeriet, Oversat af Gustav Rasmussen. København 1933.
- Heiberg, Steffen & Thorkild Kjærgaard: *Guide Frederiksborgmuseet Moderne Samling*. 1993.
- Mikkelsen, Ejnar: Alabama-Expeditionen til Grønlands Nordøstkyst 1909-1912, i: *Meddelelser om Grønland*, bind 51. København 1922.
- Moltke, Harald: *Livsrejsen*. København 1936.
- Mylius-Erichsen, Ludvig & Harald Moltke: *Grønland. Illustreret Skildring af Den Danske Litterære Grønlands-Ekspedition 1902-1904*. København 1906.
- Rasmussen, Harry: *Hvorfor er Østgrønland Dansk?* 1931.
- Rasmussen, Knud: *Nye Mennesker*. København 1905.
- Rasmussen, Knud: *Le Grønland. Son exploration et sa mise en Valeur par le Danmarks*. København 1931.
- Sørensen, Axel Kjær: *Danmark-Grønland i det 20. århundrede – en historisk oversigt*. København 1983.
- Ventegodt, Ole: *Den sidste brik*. København 1997.

Noter

1. Rummet blev åbnet for offentligheden i 1993 sammen med resten af Moderne Samling. Allerede i de første skriftlige oplæg om Moderne Samlings udformning fra 1989 er rummet omtalt. Frederiksborgmuseets arkiv, Moderne samling. En omtale af rummet og nogle af rummets værker findes i guiden til Moderne Samling. Steffen Heiberg & Thorkild Kjærgaard: *Guide Frederiksborgmuseet Moderne Samling*. 1993, pp. 32 ff.
2. Billedet havde været udstillet før, men på grund af udlån og pladsdispositioner var det først sidste år, at det fik plads i Moderne Samlings udstilling.
3. Den 8. februar 1914 havde Mylius-Erichsen post-mortem fået tildelt selskabets guldmedalje og de to andre sølvmedaljerne. Brev fra Erik Henius til Frederiksborgmuseet 1/7 1914. Frederiksborgmuseets arkiv. B-arkiv, B 2181-84.
4. Frederiksborgmuseets arkiv, Journalnummer 18, 1917-18.
5. Ole Ventegodt: *Den sidste brik*. København 1997, pp. 311ff.
6. Ejnar Mikkelsen: Alabama-Expeditionen til Grønlands Nordøstkyst 1909-1912, i: *Meddelelser om Grønland*, bind 51. København 1922, pp. 18f.
7. Forhandlingerne mellem museet og M. Ib Nyboe, og bestillingen af maleriet findes i Frederiksborgmuseets arkiv, Journalnummer 99, 1927-28.
8. En gennemgang af fredsforhandlingerne og de officielle udtalelser fra dansk og norsk side omkring Grønlandsspørgsmålet findes i det dokument, der blev udformet i forbindelse med dommen i Haag i 1933: *Haag Dommen af 5. April om Østgrønlands Retsstilling*. Udgivet paa Foranledning af Udenrigsministeriet, Oversat af Gustav Rasmussen. København 1933, pp. 51-61. En grundig gennemgang af begivenhederne og forhandlingerne mellem Danmark og Norge frem til 1933 findes i første kapitel af Ida Bloms doktordisputats: Ida Blom: *Kampen om Eirik Raudes Land*. Oslo 1973, pp. 13-61. En anden grundig, men mere kortfattet indføring i handlingsforløbet frem til 1923 findes i Erik Arup: *Grønland. En historisk Redegørelse*. København 1924.

9. Ræstad protesterede i samtaler af 5. og 9. juli og et privat brev den 20. juli, men en officiel protest var der ikke tale om. Harry Rasmussen: *Hvorfor er Østgrønland Dansk?* 1931, pp. 7 f. og Ida Blom: *Kampen om Eirik Raudes Land*. Oslo 1973, p. 20.
10. Achton Friis: *Danmark-Ekspeditionen til Grønlands Nordostkyst 1906-08*. København 1909.
11. Denne rejse over Melvillebugten er beskrevet flere steder, først og fremmest i ekspeditionens rejsebog; en rejsebog som kun kom til at beskæftige sig med denne del af turen. Ludvig Mylius-Erichsen & Harald Moltke: *Grønland. Illustreret Skildring af Den Danske Litterære Grønlands-Ekspedition 1902-1904*. København 1906.
12. Mylius-Erichsens plan blev noteret i hans dagbog den 16. juni 1903. Den er gengivet i sin helhed i Ole Ventegodt: *Den sidste brik*. København 1997, pp. 36ff. Knud Rasmussens indsamlingsarbejde blev første gang udgivet i Knud Rasmussen: *Nye Menninger*. København 1905.
13. Charlotte Christensen: Fra den vide, hvide verden. Harald Moltke: »Portræt af Osakrark«, 1903, i: Ernest Jonas Bencard, Anders Kold & Peter S. Meyer (red.): *Kunstværket krav*. København 1990.
14. De 30 portrætter blev kort tid efter Moltkes hjemkomst til Danmark købt for Carlsbergfondpenge og givet til Nationalmuseets Etnologiske samling. Harald Moltke: *Livsrejsen*. København 1936, p. 275. I dag hænger de i indgangsrummet til de grønlandske samlinger på Nationalmuseet.
15. Ludvig Mylius-Erichsen & Harald Moltke: *Grønland. Illustreret Skildring af Den Danske Litterære Grønlands-Ekspedition 1902-1904*. København 1905, p. 596.
16. Harald Moltke: *Livsrejsen*. København 1936, p. 277.
17. Brev af 11/12 1931 til museets bestyrelse. Frederiksborgmuseets arkiv, journalnummer 41, 1931-32. Ekstra Bladet 5/12 1931, Politiken 13/12 1931 og Dagens Nyheder 14/12 1931 skriver om billedet. Artiklen i Politiken gengiver det også.
18. Ida Blom: *Kampen om Eirik Raudes Land*. Oslo 1973, p. 18ff. Se også note 9.
19. Striden kom også til at gælde et andet landområde i den sydlige del af Østgrønland, fra 60°30' til 63°40' som nordmænd okkuperede i juli 1932. Axel Kjær Sørensen: *Danmark- Grønland i det 20. århundrede – en historisk oversigt*. København 1983, p. 76 og Ida Blom: *Kampen om Eirik Raudes Land*. Oslo 1973, pp. 54ff.
20. Alene en optælling i Det kongelige Biblioteks systematiske katalog viser, at der i perioden 1931-1933 blev udgivet 19 bøger skrevet af danskere om sagen, af dem må de ni dog være tænkt til et internationalt marked, da de var forfattet på engelsk, tysk eller fransk. Danske Afdelings systematiske katalog indtil 1959. Det Kongelige Bibliotek. *Catalog over det kgl. Biblioteks danske og norske afdeling*, bind 39, Færøerne, Island, Grønland, Danskvestindien, 39, 213-214. Optællingen er baseret på forfatter, titel og trykkested. En af de første bøger skrevet af en dansker til et ikke-dansklæsende publikum er Knud Rasmussens bog *Le Grønland. Son exploration et sa mise en Valeur par le Danmark*. København 1931. På indersiden af bogens omslag vises en gengivelse af polarforskeren Rasmussen: Vedels portræt af Knud Rasmussen fra 1928.
21. Frederiksborgmuseets arkiv, journalnummer 83, 1931-32.
22. Turen er nøje beskrevet i ekspeditionens rejsebog Ludvig Mylius-Erichsen & Harald Moltke: *Grønland. Illustreret Skildring af Den Danske Litterære Grønlands-Ekspedition 1902-1904*. København 1905, pp. 602-619 og i Harald Moltkes dagbog, »Dag- og Skitsebog fra Umának«. Nationalmuseet, Etnografisk Samling. Deponeret af Handels og Søfartsmuseet, dagene 29/1 til 9/2. I de beskrivelser er det noteret, at rejsen over Melvillebugten fandt afsted fra den 29. januar til den 9. februar 1904, så en forberedelse til hjemrejsen kan der dog ikke være tale om. Beretningerne beretter endvidere, at det den 3. februar endeligt var muligt at bygge snehytter og dermed at komme indenfor og få skiftet tøj, og at Knud Rasmussen om morgenen den 4. februar havde været oppe på et isfjeld og kom tilbage til de andre og meddelte, at Kap Holm var i syne. Dele af Moltkes dagbogsnotater er gengivet i Janni Andreassen: *Nye Slædespor. Dagbogsblade fra den litterære Grønlands-ekspedition 1902-1904*. København 1984.
23. Hans Ziirsens var blevet ejer af Arolt Emil Krogs gamle villa, hvor figuren stod i haven. Frederiksborgs arkiv, B-arkiv, B 3783.
24. Frederiksborgmuseets Johannes Globportræt af Lauge Koch er en kopi af det brystbillede som Glob lavede af Koch i 1932. Det sidstnævnte er omtalt og gengivet i Kia Flor: *Maleren Johannes Glob*. København 1956, p. 95 og 98.
25. Freuchen skrev en bog i 1931, der klart gav udtryk for at Danmark skulle have suveræniteten over hele Grønland. Bogen slutter med denne konklusion: »Vil vi gøre Grønlanderne til Borgere i Verden og ikke blot isolerede Mennesker paa en øde Kyststrækning, saa gaar Vejen over Danmark, og hver Dansk, der lever, bør vel ønske, at det sker, saa snart det er forsvarligt.« Peter Freuchen: *Grønlandske Problemer*. København 1931, p. 96.